
IZ SPOMINOV NA POTRKÀNOVO KRONIKO

MARIJA STANONIK

Janez Krč, vulgo Potrkàn rojen l. 1869 v Kokri, je prišel l. 1895 v Novo vas pri Preddvoru, kjer mu je teta prepustila majhno domačijo. Šole ni obiskoval, pisanja in branja ga je učil le župnik v Kokri, in to iz dobre volje, ker so iz njegove družine hodili v cerkev zvonit. Vsaj toliko se je naučil, da je lahko kot vojak sam pisal domov. Ko so ga med prvo svetovno vojsko vpoklicali in poslali k sanitejcem, si je velike črke, ki jih je bil že pozabil, napisal na poseben listek in tega nesel s sabo, da je lahko pisal domov.

Z domačije v omenjeni Novi vasi se lepo vidita Zaplata in Hudičev boršt v njej in novi gospodar je vse od leta 1895 do smrti leta 1949 vsako pomlad opazoval in čakal, kdaj se bo pokazalo prvo zelenje v Hudičevem borštu, in skrbno zapisal datum. Včasih so bukve ozelenele že 15. maja, drugič 20. maja, 25. ali celo 30. maja. Ta nenavadna statistika je trajala celih trinpetdeset let.

Kot izučen mesar je Janez Krč imel veliko dela, ker je bilo v tistem času veliko nesreč pri živini zaradi paše, kjer se je marsikdaj bodla, nerodno stopila in si kaj polomila, veterinarjev pa ni bilo, da bi ji v takem primeru pomagali. Prav tako si gospodarji sami niso znali pomagati ob ponesrečeni telitvi in je trpljenje živali skrajšal le nož. Še ponoči so zato hodili ponj. Zato je marsikdaj nanese, da je klal ne le po dvoriščih za koline, ampak tudi po hlevih in jarkih, kjer je nesreča zatekla živino. Njegovo delovno področje so bile vasi Bašelj, vse tri Bele, Breg, Mače, Nova vas, Potoče, Preddvor, Tupaliče, včasih je šel tudi v Kokro in to vse peš. Tudi o tem je kaj zapisal v »knjigo«, tj. precej debel zvezek, in skrbno vodil statistiko, koliko prašičev je vsako leto zaklal: 140, 150, 160, 170. No, znal je tudi zagovarjati, npr. če se je kdo opekel, zastrupil, ali če je špičmok pičil živino (Špičmok je strupena miška, da je še mačka noče, in ima gobček špičast, prašičjemu rilcu podoben.). Tedaj je »kar na kruh zagovoril«. Tudi obrazce zagovora je imel zapisane v svoji »knjigi«. Kaj vse je še zapisal vanjo, se njegov sin, tudi Janez (roj. 1910), ne spominja več prav natančno. Morda še to, kako je med prvo svetovno vojsko bolnico v Ljubljani obiskala cesarica Cita in je ranjencem in sanitejcem podarila orglice in kako je bil šel nekoč na pustni torek v Kranj in imel bele hlače do kolen, vendar ne od snega, ampak od cestnega prahu, kar pomeni, da je morala biti tedaj zelo suha zima.

Žal pa je to tudi vse, kar je (še) mogoče povedati o Potrkànovi kroniki in njenem zapisovalcu. L. 1949 so namreč podrli staro hišo in iz nje niso prenašali v novo starih papirjev, kakršna so bila vse sorte pisma, pisana še v nemščini, in tudi očetovo pisanje je končalo v ognju. Samo tri pisma, ki so se nanašala na dve njivi in en travnik, ki so ga dokupili k domačiji, je bilo pametno shraniti. Pozneje je bilo sinu Janezu že nešteto krat žal, da niso prizanesli vsaj očetovi »knjigi«, toda nepremišljenega dejanja ni več mogoče popraviti.

Janez Krč-Potrkan
Nova vas, Preddvor
(1869—1949)

Kaj je še mogoče povedati o pisanju Janeza Krča st. po teh posrednih in skopih podatkih o njem? Predvsem to, kako se nasprotja stikajo. Njegov avtor je reševal živino iz trpljenja z besedo in nožem. Govorjeni besedi je še upal dati tako rekoč čarovno moč, a zavedal se je tudi moči pisane, saj se je lotil pisanja, ne da bi ga dobro obvladal. Nasproti statistiki zaklanih prašičev preseneča statistika, ki je na prvi pogled res le vremenslovná, vendar pomladno zelenje v kakršnem koli kontekstu vedno deluje tudi estetsko. Zaradi njega je omenjena kronika vredna spomina.

Marija Stanonik

FROM MEMOARS ABOUT POTRKAN'S CHRONICLE

Janez Krč — Potrkán (1869—1949) from Preddvor was a butcher, but he could also cure animal diseases by putting a spell on a sick animal. He was only half literate, and yet he wrote an unusual chronicle. Each year he wrote into a special book the date of the appearance of the first spring greenery in Hudičev boršt high above the village. He has written this chronicle for 53 years and at the same time he maintained a statistics about the number of pigs he had killed each year.

The author of the present article ascertains an unusual juncture of contrasts. Potrkán delivered cattle from their suffering with a word and with a knife. He still dared to ascribe a magical power to the spoken word, but he was also aware of the power of the written word for he had commenced writing without mastering this task entirely.